
יגדיל תורה
גליון 2
ה'תשע"ט
פרשת
חיי שרה
גליון שו"ת
יגדיל תורה
סימן ב' - ז'
שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
מימה שחננו ה' בחמלתו יתברך
אורן נזרית
החונה בעיר האבות באר שבע תובב"א

גליון שו"ת

יגדיל תורה

מפי
הרב אודן נזדית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

גרפיקה ועימוד:
א.י.ש. אשדוד
052-7627127

תוכן העניינים

סימן ב — ג

בענין שהמברך שהחיינו על טלית קטן חדשה ששמח בה כשעשויה מצמר יש לו על מה לסמוך.

סימן ג' — ה

בענין חיוב השלמת מנין תפילת שחרית בהנץ החמה שרגיל להתפלל בו, בזמן שהזריחה מתאחרת ויש צורך למהר לשלוח ילדיו ללימודים וכן להגיע למקום העבודה, שכל שרגיל להתפלל במנין זה ויש סיכוי גדול שלא יהיו עשרה בלעדיו, ויצטרך חלקם להתפלל בלא מנין מחמת כן, אין לו לבטל רגילותו אם לא הודיעם מקודם, אף אם יש בעיר בתי כנסת נוספים, אלא אם כן דואג שמשהו אחר יגיע בודאות במקומו.

סימן ד' — ז

בענין פגישה עם מי שאינו שומר תורה ומצות ביום תענית שיש איסור מסייע לעוברי עבירה להגיש לו כיבוד, וגם אם הוא מבקש יש להימנע מלתת לו בידים, אלא אם כן במקום שיש חשש לאיבה או שיתרחק לגמרי מן המצות אם לא יגישו לו.

סימן ה' — ט

בענין שרשאי לנגב במגבונים לחים למים אחרונים כשאין לו מים.

סימן ו' — י

בענין ברכת הלבנה שרשאים לברך על הלבנה בימות החורף בתחילת ליל ח' אחר צאת הכוכבים אף שחסרים כמה שעות להשלמת שבעה ימים מעת לעת מהמולד.

סימן ז' — יד

בענין קריאת שם לילד בשני שמות שנהגו כן, ויכון בשמות הצדיקים הראשונים שנקראו כן, ובענין שרשאי לקרא בשם יונתן או יהונתן.

מפתחות מורחבות — יט

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com

כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);

קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0509013000 , 0506491414

סימן ב

(שו"ע אורח חיים סימן כב ס"א)

שאלה:

נשאלתי האם נכון לברך ברכת שהחיינו על טלית קטן חדשה שקונה ושמח בה כשמחת קניית בגד חשוב?

תשובה:

המברך ברכת שהחיינו על טלית קטן שעשויה מצמר ושמח בבגד, יש לו על מי שיסמוך.

תנינן בתוספתא דברכות (פ"ו ה"י) - "העושה ציצית לעצמו או' ברוך שהחיינו וגו'" וכן פסק מורנו הרמב"ם (הל' ברכות פי"א, ה"ט) - "כל מצוה ומצוה שהיא קניין לו כגון ציצית ותפילין וגו' מברך עליה בשעת עשייתה שהחיינו, ואם לא בירך וגו' שהחיינו בשעת עשייה מברך עליהן שהחיינו בשעה שיצא ידי חובתו בהן וכן כל כיוצא בהן", עכ"ל.

והנה בדברי הטור לא הביא דין ברכת שהחיינו אלא על ציצית, ותמה עליו הב"י. ותירץ הר"י אבוהב דהטור ס"ל דלא כהתוספתא הנ"ל, ולשיטתו מברך שהחיינו על מצווה שהיא מזמן לזמן בלבד, וע"כ לא הזכיר ברכת שהחיינו בתפילין, וזה שכתב לברך בציצית, היינו משום כלי חדש וכדאיתא במשנה בברכות (פ"ט, מ"ג) - "בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו", ואילו לדעת הרמב"ם משום המצווה הוא דמברך וע"כ מברך גם בתפילין, ולא קשיא.

ובדעת הרמב"ם שמברך שהחיינו על תפילין ג"כ, יש לומר דמברך שהחיינו על קיום המצווה גופא ואע"פ דאין לו הנאה ממנה כלל, וכן מובן בדעת הטור אלא שמסייג הדבר ולשיטתו אינו מברך אלא על מצווה המתחדשת מזמן לזמן וכנ"ל.

והיוצא מהנ"ל, דמברך שהחיינו בציצית לדעת הטור ע"פ הב"י ומשום קנין הטלית דלא גרע מקנה כלים חדשים כנ"ל, ואינו מברך על המצווה כלל. ומשום הכי אינו מברך על תפילין דאינו בגד ומצוות לאו להנות נתנו, ע"כ.

וכן היא דעת מרן בשו"ע (או"ח כב ס"א) - "קנה טלית ועשה בו ציצית, מברך שהחיינו, דלא גרע מכלים חדשים". ויש לציין דעד כאן בטלית גדול עסקינן דלשיטת השו"ע ודאי דמברך, אלא שנסתפקו הפוסקים האם י"ל דה"ה גם בטלית קטן.

והנה בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' פ) הביא דברי הט"ז (סימן כב סק"א) שהזכיר דברי הב"י הנ"ל בשם מהרי"א דמברך על הטלית מדין כלים חדשים ודלא כתפילין שהם רק למצווה וכנ"ל. ומסיק דמסתימת לשון השו"ע ד"קנה טלית ועשה בו ציצית", משמע דאף בטלית קטן מברך שהחיינו דלא חילק בין גדול לקטן, ומסייג דבריו שכיון שטעם הברכה הוא מדין כלים חדשים שצריך שיהיו חשובים כדאיתא בשו"ע סימן רכג ס"ו, הא דיש חילוק בין השניים. דלטלית גדול לכו"ע יש לברך דהוא ודאי בגד חשוב, וטלית קטן הולך אחר דעת כל אחד ואחד דאי חשוב בעיניו - יברך, ונראה כי לסתם אדם אין זה נחשב בגד חשוב כ"כ ומכל מקום על עצם קיום המצווה אינו מברך, עכתו"ד.

וקשה, ממה שכתב הבא"ח (שנה א' בראשית, ז) - "הלובש טלית חדש יברך "שהחיינו" וגו' וטלית קטן אין מברכין שהחיינו דאין דרך לעשותו מדבר חשוב שיהיה שמח בו. ואם

עשאו מדבר חשוב שהוא שמח בו יברך שהחיינו", עכ"ל. והיוצא מדבריו דהיכא דעשה אדם טליתו מדבר חשוב יש להורות לברך עליו בלא פקפוק כלל.

ואי תימא דעל עצם הלבישה מברך ואין הדבר תלוי בדין "עשאו מדבר חשוב", אי הכי בקיץ דאין לו לאדם תועלת בלבישת טלית קטן כלל מצד הבגד, נמצא כי על עצם קיום המצווה הוא דמברך והדרא קושיין לדוכתא דמצוות לאו להנות ניתנו.

ומצאתי בשו"ת הר צבי (או"ח א סי' כא) שדן בשאלה הנ"ל וכתב דהנה בספר חסד לאלפים הביא דאם עשה טליתו מדבר שאינו חשוב ואינו שמח בו, לא יברך שהחיינו ומשמע שאם עשאו מדבר חשוב שהוא שמח בו יברך שהחיינו וכנ"ל בבא"ח. ולעניין דליתא תועלת בלבישת הבגד בקיץ כלל ומאי שנא אי חשוב או לא, הרי זה שלובש הטלית למצווה הוא מתכוון. אעפ"כ, הנה כבר הזכרנו לעיל דעת הרמב"ם דלשיטתו מברך שהחיינו בטלית חדשה ואף בתפילין עושה כן משום דעל המצווה הוא דמברך, ובנ"ד אפילו אם אין תועלת כלל בלבישת הבגד ורק למצווה הוא דמתכוין, לא גרע מתפילין. ומ"מ לדעת הטור והשו"ע דמברך משום כלים חדשים, יש מקום לדון בדברים כיוון שסוף סוף אין לו הנאה בלבישה כלל ורק למצווה הוא דעביד, וא"כ יהא הדין זהה לדין תפילין חדשים דאין מברכים עליהם שהחיינו. והביא הרב דאעפ"כ גם טלית קטן מקרי בגד העשוי ללבישה דאל"כ היה פטור מציצית לגמרי והביא שם ראיות ברורות לטענתו מדברי התוספות בנדה (סא: ד"ה אבל) הנזכרים גם בדברי המג"א (או"ח יט סק"ב), ע"ש.

ומ"מ כתב דהוא הדין גם בנ"ד דאי תימא דכל תועלתו למצווה היא, אפילו הכי צריך הלבישה לקיום המצווה ונמצא דטלית קטן מקרי בגד העשוי להנאת לבישה, ועוד דבימות החורף מחמם בלבישתו, ומשום הכי מקרי בגד העשוי לחימום שא"צ שיהא מיוחד ללבישה של חימום, אלא אף דעשוי גם לצורך זה מקרי בגד העשוי לחימום.

וכ"כ בספר ברכת ה' ח"ד (עמוד קע), דדוקא טלית צמר שהיא חשובה ורוב בני אדם שמחים בקנייתה, וכן טלית קטן מצמר שלובשה תחת בגדיו יש לברך שהחיינו. אבל טלית קטן מכותנה אינה חשובה כל כך בעיני רוב בני אדם, ואין לברך עליה שהחיינו אפילו אם הוא שמח בה מאד.

והביאו מו"ר מרן הראש"ל הגאון יצחק יוסף שליט"א בילקוט יוסף (או"ח כב ס"ב) ולהלכה כתב יש אומרים דבטלית גדול דייקא מברך, ועל טלית קטן לא ואפילו כשעשוי מבד טוב. ולשיטה זו ודאי דאינו מברך על טלית קטן העשוי מכותנה, וכתב דכן המנהג שאין מברכים על טלית קטן מעיקרא. ומ"מ כתב ללמד זכות על אותם העורכים אסיפות למען החזרה בתשובה וקירוב ליבות התועים לאביהם שבשמים ומחלקים למשתתפים המקבלים עליהם עול תו"מ טלית קטן העשויה מכותנה, דאין למחות בידם בחוזקה שיש להם על מה שיסמוכו ומהיות טוב עדיף שיקנו טלית העשויה מבד רגיל ולא מכותנה אליבא דרוב הפוסקים, ועי"ש בטעמו ונימוקו.

סימן ג

(שו"ע אורח חיים סימן נה סכ"א כ"ב)

שאלה:

נשאלתי עד כמה חייב להתאמץ להשלים מנין לתפילת שחרית בהנץ החמה בפרט בימות החורף שהזריחה מתאחרת מאוד וצריך להספיק למקום עבודתו ולשלוח הילדים ללימודים ולעזור לאשה בארגון הילדים כשצריכה גם היא לצאת למקום עבודתה מוקדם.

תשובה:

כל שרגיל להתפלל במנין זה ויש סיכוי גדול שלא יהיו עשרה בלעדיו, ויצטרך חלקם להתפלל בלא מנין מחמת כן, אין לו לבטל רגילותו מחמת שצריך להגיע לעבודתו או מחמת מקום עבודת אשתו, וצריך לסדר כל מה שאפשר לפני [כגון אוכל לילדים יכין מהערב, ויניח במקרר וכיו"ב, וידאג להעיר ילדיו לפני שיוצא לתפילה שיספיקו להתארגן] כדי שמיד שיגיע אחר תפילת שחרית יוכל לקחת ילדיו ללימודים בלא להתעכב, [אלא אם כן דואג שמישהו אחר יגיע בודאות במקומו] ושלום על ישראל.

מבואר בגמרא ברכות דף ו: אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: כל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד - הקדוש ברוך הוא משאיל בו, שנאמר: מי בכם ירא ה' שמע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו; אם לדבר מצוה הלך - נוגה לו, ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו. יבטח בשם ה', מאי טעמא - משום דהוה ליה לבטוח בשם ה' ולא בטח. ועוד איתא שם אמר רבי יוחנן: בשעה שהקדוש ברוך הוא בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה - מיד הוא כועס, שנאמר: מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה.

ומבאר הגאון הנציב"ב זצ"ל בספר מרומי שדה (שם) כל הרגיל לבא אל ביהכנ"ס ולא בא כו'. פירוש דמחמת שהוא רגיל נעשה עליו כנדר, וכמו שכתב הר"ן בנדרים (פי"א דף פ"א) דנפקא לן מלא יחל דברו. שמי שהוא רגיל במדה טובה אסור להוחיל. ופירוש 'לא יחל דברו' מלשון הנהגתו. וזהו דאיתא במדרש רבה (פ' מקץ) שנענש יוסף על בטחונו בשר המשקים. משום שעד כה לא פנה אל רהבים. והכי איתא בב"מ (דף פ"ד) דר' אלעזר ברבי שמעון אמר שלא שמע מעולם זילותא דצורבא מרבנן ושתק. ופעם אחת שתק ונענש על זה. הרי שבשביל שהיה נוהג שלא לשתוק לכן נענש כששתק. וכן פירש הריב"ן (שלהי מס' מכות), וזה פירוש המאמר, מי שרגיל לבא אל ביהכנ"ס, ולא בא יום אחד. הקדוש ברוך הוא משאיל בו לדעת הסבה. שנאמר מי בכם ירא ה' שומע בקול דברו. שהקב"ה היה שומע תפלתו משום שהיה רגיל לבא אל ביהכנ"ס, ואשר הלך חשכים, לדרך אחרת וחשך מביהכנ"ס. ואין נגה לו. שאין לו כל טעם בשביל מצוה. להאיר על דרכו, יבטח בשם ה'. אפילו הלך לצורך פרנסה שנחשב למצוה כדאיתא ריש פרק ג דמועד קטן, מכל מקום אינו דוחה מנהג טוב שהיה לו לבטוח בה'.

ובספר הערות הגרי"ש אלישיב (שם) כתב לפי המבואר בסוגיין נראה, דכולא סוגיא איירי באדם שבלעדיו לא יהיו עשרה בביהכנ"ס.

וכבר כתב בשו"ת הריב"ש (סימן תקיח) וז"ל: מעת הוסר התמיד היה כפר נפשותינו לכלה הפשע ולהתם חטאת בעבדותינו לא עזבנו אלהינו. השאיר לנו אחריו ברכה עבודה שבלב זו תפלה. ומעת גלה כבוד מבית קדשנו ותפארתנו הנה בית תפלה יקרא מקדש מעט. ונאספו שמה נדיבי עמים עם אלהי אברהם

לתת כבוד לשמו ונקדש בכבודו. לקיים מה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל. ועתה הוגד לי ושמעתי יש ביניכם קצת אנשים אחרי בצעם לבם הולך. משכימי בבקר שואגים לטרף יסובו עיר למלאכתם, ולא יתנו לב ללכת בית התפלה לקבל עליהם עול מלכות שמים בתוך אחיהם. ולבקש מאל אכלם. ובסבתם נתפרדה חבילה ואין די י' הצריכין לכל דבר שבקדושה. שוא להם משכימי קום, שמו בשר זרועם, ומה' יסור לבם. ואולי הם שוגגים בזה נדמו מבלי הדעת. ולכן תזהירו בהם והודיעום מ"ש ז"ל (ברכות ו') אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת וכו'. אימתי עת רצון, בשעה שהצבור מתפללין (שם דף ח'). וכן אמרו ז"ל (שם) אין הקדוש ב"ה מואס בתפלתן של רבים. וכן אמרו (שם) כל מי שיש בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע. שנאמר כה אמר ה' על כל שכני הרעים. ואין צריך לומר באלו שהם צריכין להשלים לעשרה. ומדעתי ישמעו לכם. כי מי שעמדו אבותיו על הר סיני והוא מזרע אברהם לא ירים ראש כנגד הרבים בדבר כזה. חלילה, ושימו קנס ביניכם מפשוט או ב' פשוטים למי שלא יהיה בכל יום בבית הכנסת בשעת הנץ החמה. למען יהיה כל אחד ואחד זריז להיות שם ושומע לי ישכון בטח ושאנן מפחד רעה. ושלום לכם. ע"כ. ופסקו להלכה הרמ"א באורח חיים סימן נה סעיף כב וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק עג) כי כיון שיש מנין בעירם חל עליהם חובת המצוה. ובקהלות קטנות יש לכוף הבחורים והלומדים שילכו לבהכ"נ במקום שאין מנין תדיר כי זמן תורה לחוד, ודוקא קהלות גדולות אז יש ללומדים להתפלל במקום לימודם שיש בלא"ה בבהכ"נ צבור, משא"כ בקיבוץ קטן כזה. אחז"ל שר"א בא לבהכ"נ ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה כדי להוציא רבים ידי חובתם בקדושה, מזה נלמוד דכל שכן שלא יתעצל האדם בטרחא בעלמא לקבץ מנין לתפלה, וכמה גדולה היא מצות האיש שדירתו במקום קיבוץ קטן כשרואה לקבץ תמיד המנין כדי שלא יתבטל התמיד, כי אפילו מי שהוא רק מעשרה הראשונים אחז"ל שנוטל שכר נגד כל הבאים אחריהם, ק"ו בזה שהוא עמל לקבצם ג"כ, ואחז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ע"כ.

וכתב בספר פסקי תשובות (שם) ואף שיש עוד מניני תפילה ועוד בתי כנסיות בעיר, מכל מקום אם מחמת מרחק המקום או זמני התפילה או הרגלי נוסח התפילה וכיוצב"ז יתבטלו אנשים מלהתפלל בציבור עקב חסרון במנין הקבוע אשר הורגלו אליו, הרי זה בכלל דברי הרמ"א שכופין את המתפללים שם שיבואו תמיד וישתתפו במנין, הם או באי כוחם.

ולכן כשיש חשש לביטול מנין קבוע אין אדם רשאי לעזוב בית כנסת, או לעזוב מנין תפילה קבוע, בתואנה שיש בסביבה עוד בתי כנסיות ועוד מניני תפילה וילכו הנשארים לשם, אם לפי ראות עיני המורה יקשה על משתתפי המנין להסתגל למקום תפילה אחר מחמת ריחוק המקום או שינוי הנוסח או העדה, או זמני התפילה.

ואינו רשאי בכך אפילו בידו סיבות של ביטול תורה או של הידור מצוה, כגון שבמנין אחר מתפללים ביתר מתינות וכוונה או שרוצה לקבל על עצמו להתפלל כותיקין, או שרוצה להתפלל ברוב עם וכל כיוצב"ז, ורק כשמחמת סיבת אונס חייב לשנות הרגלי תפילתו או מקום תפילתו, כגון זקנה או חולי או שחייב להעתיק מקום מגוריו וכיוצב"ז רשאי בכך. וכ"כ בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סימן טז) ע"ש.

והן אמת שראיתי בספר הלכה ברורה (סימן נה עמוד קצ סעיף נו) שכתב עיר שיש בה כמה בתי כנסת ומעדיף חלקם ללכת לבית כנסת אחר כדי להתפלל שם בציבור מחמת שהשעה נוחה להם יותר, או מחמת סיבה אחרת רשאים לעשות כן, אף על פי שמחמת כן יתבטל

המנין הקבוע שבבית כנסת אחר. ובהערה שם כתב שהוא דלא כהאג"מ (לעיל) שכן מתבאר בשו"ת מכתם לדוד (פארדו או"ח סימן טו, דף כז ע"א) ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סימן יח) ובשו"ת דודאי השדה (סימן מז) אמנם ראיתי בשו"ת דודאי השדה (שם) שדבר באופן שלהולך לדבר מצוה באופן זמני כגון להתפלל בבית האבל, ואינה ראיה לנידון דידן דהלא אמרו כבר בגמרא אם לדבר מצוה הלך נוגה לו, משא"כ לצרכי פרנסה וכיוצ"ב לא נראה להתיר לגרום למנין להבטל, וגם מש"כ בהלכה ברורה שכ"ד ערוה"ש (שם) כבר ציין לזה בפסקי תשובות (שם) שמבואר בדבריו שהכל לפי ראות עיני המורה, ומ"מ נראה דכל זה כשמודיע מראש למנין שרגיל בו שלא יוכל לבא, ומתכוננים להתפלל במנין אחר שיש בעיר, מה שאין כן בכגון שרגיל לבא למנין שהוא מצומצם ומתפללים עמידה בהנץ החמה, ואין מנין שמתפללים בהנץ החמה בסמיכות למקומם, כך שאם לא הודיעם מקודם יוכרחו להתפלל ביחידות, נראה דלכ"ע אינו רשאי להעדר גם מסיבת פרנסה, אא"כ ידאג מקודם שלא יבטל המנין מסיבתו.

וכן כתב המרדכי (בבא בתרא סימן תע"ח) וז"ל: אם היה מנין מכוון בעיר ורוצה אחד מהן לצאת מהן כופין אותו בימים נוראים שישאר במקומו, או ישכור אחר ואם היה אחד מהן יותר מהמנין ושנים מהן רוצין לצאת ישכרו אותו בין שניהם, וכל אחד יתן מחצה אפילו אחד עשיר והשני עני, אבל אם אחד רוצה לילך וישאר מנין בעיר אין צריך לשכור אחר, ולא חיישינן שמא אחר כך ילך עוד אחד עכ"ל. וכתב מהרי"ל בתשובה (סימן ק"ז) דאין חילוק בין אם רצה לילך זמן ארוך קודם יום טוב או זמן קרוב ועיי"ש, והובא בדרכי משה הקצר (חושן משפט סימן קסג) ופסקו השלחן ערוך להלכה (באורח חיים סימן נה סעיף כא).

סימן ד

(שו"ע אורח חיים סימן קס"ט ס"ט)

שאלה

נשאלתי באדם שעובד במשרד ומגיע אליו לפגישה אדם לא דתי האם מותר להציע לו אוכל ושתיה ביום תענית.

תשובה:

יש איסור להגיש לו אוכל ושתיה, וגם אם הוא מבקש יש להימנע מלתת לו בידים, אלא אם כן במקום שיש חשש לאיבה או שיתרחק לגמרי מן המצות אם לא יגישו לו.

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ה דשביעית משנה ו') וז"ל "אמר הכתוב (ויקרא יט, יד) ולפני עיוור לא תיתן מכשול, ר"ל מי שיגרה עיניו התאווה ויצה"ר אל תעזור אותו להוסיף בעוורונו, ותוסיף להרחיקו מן היושר ומפני זה אסור לעזור לעוברי עבירה ולא יתקנו להם כלים, אבל ראוי לקלקל להם עכ"ל. וכיו"ב כתב עוד בחיבורו היד החזקה (פ"ב מהל' רוצח הל' יד') ובספר המצוות (מצווה עשה ר"ה) וכן כתב בס' החינוך (ס' רלב') וכ"פ בשו"ע (יו"ד סימן ק"ס ס"א).

אולם מבואר בגמ' ע"ז (ו:) דכל האיסור "לפני עיוור" דווקא שאי אפשר לו להשיגו לאיסור בלי הנתינה שלך, כמו במושיט כוס יין לנזיר דהוי דווקא בתרי עברי נהרא, אבל אם הוא יגיע לאיסור גם בלי העזרה שלך

ליכא איסור דלפני עיוור, וכאן הלא גם בלי נתינת האוכל שלך הוא יאכל במקום אחר וליכא איסור.

אלא שכבר כתבו בראשונים דגם במקום דליכא איסור של לפני עיוור איכא איסור של "מסייע לדבר עבירה" וכמו שכתבו התוס' שבת (ג. ד"ה "בבא") "ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עיוור וכו' מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור". וכן דעת הר"ן (ספ"ק דע"ז) (והביא שאין כן דעת הרמב"ן, דדעתו דאם יכול לעשות האיסור בעצמו אין איסור כלל משום לפני עיוור לא תיתן מכשול). וכ"כ הרא"ש (פ"א ס"א), ועיין שם שלמד זאת מקטן אוכל נבלות שבי"ד מצווין להפרישו, ועיין בשדי חמד (מערכת מסייע לדבר עבירה) מה שהקשה על דברי הרא"ש. ויש שכתבו (פעמי יעקב עמ' מו') דלרמב"ם היסוד לתקנת חכמים שלא לסייע ביד עוברי עבירה הוא מהלאו שלפני עיוור לא תיתן מכשול עי"ש.

והנה בנידון דומה דנו באחרונים אם מותר להגיש אוכל ושתיה לפני אדם שידוע שלא יברך תחילה וסוף, אי יש בזה לפני עיוור. ובתשובה באור תורה (ס' צא') להרה"ג משה לוי זצ"ל לאחר שהביא דברי הרמב"ם הנ"ל כתב "ולכאורה נראה שהוא הדין שיש איסור להגיש דבר מאכל למי שידוע שאינו מברך שהרי מסייע לו ומוסיף בעוורונו", והוסיף דגדולה מזו מצינו למרן השו"ע או"ח (ס' קסט' ס"ב) שפסק וז"ל "לא יתן לאכול אלא למי שידוע בו שיברך".עכ"ל. [והנה מהשו"ע משמע לכאורה דאפילו באיסור דרבנן איכא לפני עיוור, וכן העלה ביד מלאכי (אות שסד') דאפילו באיסור דרבנן איכא איסור דאורייתא דלפני עיוור, וכן הוא להדיא בתוס' ע"ז (כב. ד"ה "תיפוק ליה"), אע"ג דבשו"ע יש לדחות דאיסור מסייע קאמר. ועיין בשדי חמד (ח"ה קונטרס דברי חכמים ס' לו') שהאריך בזה. וע"ע בילקו"י הל' נטילת ידים וברכות (ס' קסג' ס"ג בהערה אות ג'), ואכמל"ב.

נמצא בנידון דידן אם מגיש לפניו מאכלים שאינם נמצאים בהישג ידו של האורח, הרי שעל המארח יש איסור לאו של לפני עיוור דאולי אם לא היה לו את המאכל המיוחד הזה לא היה אוכל דבר אחר במקומו כעת, אולם אם המאכל הזה מצוי בכל מקום ואם לא היה אדם זה מגיש לו היה נוטל מאדם אחר, הרי זה דומה להושטת כוס יין לנזיר בחד עברי נהרא שאין איסור לפני עיוור, אלא איכא איסור דרבנן משום מסייע ביד עוברי עבירה. כמשנת"ב. [וכיוצא בזה כתב הרב גדליהו אקסלורד אב"ד בבית הדין חיפה (פעמי יעקב עמ' מו'-מז') עיי"ש]. ומה שכתבתי דיש להימנע מלתת לו ביד, כ"כ הב"י או"ח (ס' קסט' ס"א) גבי נתינת פת למי שלא נטל ידיו לדייק מדברי הטור דלתוך פיו לאו דווקא אלא אפילו לידו נמי אסור, וכ"כ המהרש"ל בים של שלמה חולין (פרק ח' ס' להי), ועיין בעטרת זקנים (ס' קסג' ס"ב) שכתב דנראה לו דאפילו להניח לפניו אסור, עיי"ש.

ומ"מ במקום צורך גדול כגון שנמצא בפגישה עם אורח מכובד שאינו שומר תורה ומצוות, ויש לאורח זה הוקרה לתורה ות"ח, ואם לא יגיש לפניו יתכן ויתרחק יותר מהתורה, ויבוא לידי שנאה לשומרי תורה מותר לכבדו באכילה ושתיה. כיוון שבד"כ המאכלים האלו מצויים לפניו וליכא איסור תורה אלא איסור מסייע מדרבנן כמשנת"ב, ויש מקום להתיר כמ"ש בפרי מגדים (ס' קס"ט אשל אברהם ס"ק ג') גבי נטילת ידים שהיא עצמה דרבנן י"ל דדווקא "לפני עיוור" אסור, דהוי ולפני עיוור בדרבנן, אבל מסייע הוי גזרה לגזרה ע"ש. ובשו"ת יחוה דעת (ח"ג ס' לח') הביא שכ"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ב (בלשונות הרמב"ם ס' רטו'), ושכן פסק הגאון רבי יהודה עייאש בשו"ת בית יהודה (חיו"ד ס' טו"ב), וכן הסכים בערך השולחן (חו"מ ס' לד ס"ק יב'). ועוד יש לצרף

מש"כ בעל הלכה ברורה בספרו תורת המועדים הלכות ארבע תעניות ובין המצרים (ס' א' סק"ט) בענין להגיש דבר מאכל ביום תענית ציבור שיש ספק אם האוכל חייב בתענית, ושם הביא בשם כמה ראשונים שמתבאר בדבריהם שכל שאין הדבר שנותן לו הוא חפצא דאיסורא מצד עצמו, ויש ספק בדבר אם יפגע באיסור אם לאו ויכול להשתמש באותו דבר מבלי לעבור על איסור, תו ליכא משום ולפני עיוור לא תיתן מכשול ע"ש. וכיוצא בזה כתב הגאון הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספר מנחת שלמה (עמ' קפט') שאם יש חשש שע"י מניעת כיבודו באכילה ושתיה יבוז לבני תורה ותגרם שנאה ע"י כך לשומרי תורה נמצא שמכשילו באיסור גדול יותר, ואין כאן נתינת מכשול אלא אדרבא הסרת מכשול שלא יבוא לעוון חמור יותר ולכן יש להקל בזה, ע"כ.

לכן למסקנה אסור ביום צום להגיש לאדם שלא צם אוכל ושתיה אלא א"כ הוא במקום הצורך, כמשנת"ב.

סימן ה

(שו"ע אורח חיים סימן קפ"א ס"א)

שאלה:

נשאלתי באדם הנמצא בנסיעה ואין באפשרותו ליטול מים אחרונים כפי הדין, אי רשאי לנגב ידיו במגבונים לחים ויצא בזה ידי חובת מים אחרונים.

תשובה:

אם אין באפשרותו ליטול ידיו במים מותר להשתמש במגבונים לחים למים אחרונים.

בגמ' בחולין דף קה: אמרינן – "אמר ר' יהודה בריה דר"ח מפני מה אמרו מים אחרונים חובה – שמלח סדומית יש שמסמא את העיניים" ובמסכת ברכות אמרינן (נג:) – "והתקדשתם" אלו מים ראשונים "והייתם קדושים" אלו מים אחרונים. וכתב הרא"ש (ברכות פ"ח סי' ו') – אם תקשי לך שבחולין משמע שהם חובה מפני הסכנה ובמסכת ברכות משמע שזה מצד תוספת קדושה ואינה חובה – לא תקשי – דמשום קדושה אמרו שהיא מצווה, ומשום מלח סדומית הוסיפו ואמרו שהיא חובה (אך הר"י מגא"ש שם כתב דאין שום קדושה ורק חובה איכא עיי"ש).

ומצינו טעם נוסף בזוהר פרשת תרומה (דף קנ"ד עמוד ב') – דבכל דבר צריך שיהיה חלק הסטרא אחרא וחלקו בסעודה הוא המים האחרונים וז"ל שם "לבתר דאכיל ואתענג אצטריך למיהב חולקיה דתמצית להההוא סיטרא ומאי ניהו מים אחרונים".

וחז"ל הפליגו מאוד בגודל חומרת מים אחרונים וכתבו בחולין (דף קו:) – "מים ראשונים האכילו בשר חזיר ומים אחרונים הרגו את הנפש". ובילקוט הראובני (פר' ויקרא) נאמר – שכל ייסורי איוב לא באו לו אלא משום שלא עשה כסדר מים אחרונים, ועיין בשו"ת מן השמים (סי' נ"ז) – שכתב דענו לו מן השמים דכל מי שמיקל במים אחרונים מקלין לו מזונותיו מן השמים. אך עכ"פ שיטת רוב הראשונים דבזמננו אין חיוב של מים אחרונים משום שלא מצוי בזמננו מלח סדומית (עי' בראש"ש שם בשם הר"י מגא"ש ובתוס' ברכות נג: ובעוד ראשונים).- אך הב"י (סי' קפ"א) מביא את דברי הר"ן שכתב וז"ל "אומר הרמב"ם שאע"פ

שעכשיו אין לנו מלח סדומית יש לחוש מפני מלח אחר שטבעו כמלח סדומית ואם יעביר ידיו על עיניו קודם הנטילה יסמא עיניו" וכן פסק בשו"ע (סימן קפ"א ס"א) "מים אחרונים חובה" וגם בזמננו יש חיוב של מים אחרונים. ועי' בראב"ד (בתשובות סי' כ"ג) - שמביא ממסכת ידיים כמה דברים שיש בין מים ראשונים לאחרונים וביניהם – מים ראשונים צריכים רביעית ומים אחרונים אינם צריכים אלא כדי שידיח בהם את ידיו. מים ראשונים אינם נוטלים אלא מתוך כלי ומים אחרונים מכל דבר. מים ראשונים אינם נוטלים אלא מכח אדם ומים אחרונים מכל מקום. (ועי' באור לציון ח"ב פי"ג ס"א דכתב על פי הזוהר יש ליטול דוקא מכלי).

ולכן נראה פשוט דכיון שעיקר התקנה הוא משום סכנת המלח סדומית בלבד וזה עיקר החיוב (והעניינים האחרים הינם תוספת קדושה שאפשר שמתקיימת אף במגבון דלא גרע ממי בשמים דחז"ל כתבו דכשרים לנגב בהם הידיים למים אחרונים, ובצירוף דעת הר"י מגא"ש (הובא ברא"ש לעיל) ועוד דבמים אחרונים יש רק דין מלח סדומית ולא דין קדושה). ומגבונים לחים מנקים את המלח סדומית הנ"ל, לכן נראה דאם אין לו מים יכול להשתמש במגבונים לחים ויוצא בזה יד"ח מים אחרונים, וכעת ראיתי שכן העלה להלכה הרה"ג גדעון בן משה שליט"א בשו"ת יורו משפטיך (ח"א סימן ב).

סימן ו

(שולחן ערוך אורח חיים סימן תכו ס"ג)

שאלה:

נשאלתי בענין ברכת הלבנה האם רשאים לברך על הלבנה בימות החורף בתחילת ליל ח' אחר צאת הכוכבים כארבע שעות קודם שבעה ימים מעת לעת מהמולד.

תשובה:

בימי החורף אף בימות החול לאחר תפילת ערבית כשרוצים לברך על הלבנה לאחר שבעה ימים מהמולד ונשארו כמה שעות להשלמת שבעה ימים מעת לעת מהמולד, רשאים לברך ברכת הלבנה מיד אחר ערבית בתחילת הלילה אף קודם השלמת שבעה ימים מעת לעת מהמולד.

מבואר במסכת סופרים (פרק כ הלכה א): אין מברכים על הירח אלא כשהוא מבושם ובכלים נאים. ובארו הראשונים ופרשם כשמלה מרן מופת הדור בשו"ת יחוה דעת (ח"ב סימן כד) וזה תוכן דבריו כתבו תלמידי רבינו יונה (ברכות סוף פרק ד), יש מפרשים כשהוא מבושם, במוצאי שבת שמברכים על הבשמים, ואין פירוש זה מתקבל כלל, כי מה טעם לתלות ברכה זו במוצאי שבת, והרי פעמים שיהיה ראש חודש ביום ראשון, ולמה ימתין מלברך עד מוצאי שבת. ויש מפרשים שהוא מלשון עביד בושמא לבריה, כלומר, עשה חופה לבנו, ורוצה לומר משעה שתיעשה כמו חופה שהיא גדולה קצת ומאירה סביבותיה. ולמורי רבינו יונה נראה שפירושו מלשון (סוכה נא ע"א, מגילה לב ע"א): לבסומי קלא, שרוצה לומר משעה שיהיה האור שלה מתוק, ואדם נהנה ממנו, שזהו אחר שנים או שלשה ימים, אבל ירח בן יומו מתוך קטנותו אין אורו מתוק שאין אדם נהנה ממנו. ע"כ. וגם ר' דוד אבודרהם (בהלכות ברכות שער ח, דף צד ע"ב) כתב יש מפרשים שהוא מוצאי שבת שיברך על הבשמים, ויש מפרשים עד

שיהיה האור שלו מתוק ואדם נהנה ממנו. וזהו הפירוש הנכון. ואמרו במסכת סופרים, אין מברכים על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם בכלים נאים. ע"כ. וכן כתב רבינו ירוחם (נתיב יא חלק א). וכ"כ המאירי בסנהדרין (מא:) ע"ש.

אבל הרמב"ם (פרק י מהלכות ברכות הלכה יז) כתב, אם לא בירך עליה בלילה הראשון מברך עליה עד ט"ז בחודש. וכן מוכח בפירוש רש"י (סנהדרין מא:). וכן כתבו המאירי סנהדרין שם, והסמ"ג (עשין כז), ובפירוש הרשב"ץ (סוף פרק ד דברכות), ובשו"ת מהר"ם ריקאנטי (סי' פו). ומשמע שאפילו בלילה הראשון יכול לברך. וכן כתב המגן אברהם (סי' תכו ס"ק יג) בשם ספר הקנה, שמצוה מן המובחר לקדש הלבנה בלילה הראשון. אולם בזוהר הקדוש (פרשת כי תשא דף קפח ע"א) איתא: ולבתר דאתחזיא סיהרא דיאותו לאורה מברך עליה ברוך אתה ד' אלוקינו מלך העולם אשר במאמרו וכו'. משמע שצריך שתהיה ראויה ליהנות מאורה. (ועיין בניצוצי אורות שם). וכן בספר האשכול חלק ב' (עמוד ט) כתב, שאין לברך על הירח כשהוא קטן. ובסידור רב סעדיה גאון (עמוד צ) כתב, ועל הירח מברכים מן הלילה הרביעי עד י"ד. (ועד בכלל). ודו"ק.

ומרן הבית יוסף (או"ח סי' תכו) כתב בשם הגאון המקובל רבי יצחק גיקטלייא, בעל שערי אורה, בתשובה, שעל פי הקבלה אין לברך על הלבנה עד שיעברו עליה שבעה ימים. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (או"ח סימן תכו סעיף ג). וכתב הבית חדש (סי' תכו), שיש סמך לזה ממ"ש בסנהדרין (מב ע"א): אמר רבי יוחנן, כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא החודש הזה לכם, וכתיב התם זה אלי ואנוהו. ולכאורה למה היה צריך רבי יוחנן לומר בזמנו, והרי ברור שאין לברך לאחר שעבר זמנו. אלא ודאי שרוצה לומר שצריך להמתין עד לעיקר זמנו, דהיינו לאחר שתקבל הלבנה אורה משבעת הימים, שאז הוא כמקבל פני שכינה. ומכל מקום יש להוכיח להיפך מהגמרא (סנהדרין מא:): אמר רבי יוחנן, עד כמה מברכין על החודש, עד שתתמלא פגימתה, וכמה, אמר רב יהודה עד שבעה. נהרדעי אמרי עד ששה עשר. ופירש רש"י, עד כמה מברכין, אם לא בירך היום יברך למחר. עכ"ל. ומבואר שלדעת רב יהודה מברך בכל יום ויום עד שבעה ימים, ונהרדעי אינם חולקים עליו בזה, אלא שמוסיפים עד ליום ט"ז. וכן מבואר בדברי רבינו יונה שיש לברך אחר ג' ימים, וכן קבלתי מרבותי לברך אחר ג' ימים, וכן נהגו כל הקדמונים שלא להחמיץ המצוה, אלא לקדשה במוצאי שבת כעבור שלשה ימים. עכת"ד הב"ח. וכן כתב הב"ח בתשובה (ס"ס פ). ע"ש. וכן הסכים הפרי חדש (סי' תכו).

אולם בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' עח) כתב, שקרוב לשמוע הפירוש מ"ש במסכת סופרים (פרק כ) שאין מברכים על הירח עד שתתבשם, ר"ל עד שבעה ימים, לפי שפגימתה גנאי הוא לה, ואז אינה ניכרת כל כך, וליל שביעי ראוי לברך בו. וכאשר לא נברך קודם שבעה למולד ולא בששה עשר, יצאנו ידי חובת שתי הדעות בסנהדרין (מא:), שפירשו דברי ר' יוחנן שאמר עד שתתמלא פגימתה, ומי שאומר עד שבעה ר"ל שלא יברך עד שבעה ימים, ואנו דוחקים ומעמידים את סברתו אליבא דהלכתא, שאינו חולק על מי שאומר שמברך עד ששה עשר, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא. ע"כ. ובשו"ת חתם סופר (חאו"ח סי' קב) קילס דברי הרמ"ע בזה. וכתב שכן נוהגים לדקדק היכא דאפשר לעשות כמו שפסק מרן המחבר בשלחן ערוך שלא לברך אלא עד שיעברו שבעה ימים. ע"ש, וגם החיד"א כתב שהמאירי מסייע לדברי הרמ"ע מפאנו.

וכתב מרן החיד"א בספרו טוב עין (סי' יח אות עו), שאין להקשות על מרן שמגמרא סנהדרין לעיל לא משמע כן, שמרן סובר שאילו הוה שמיע ליה להרמב"ם שעל פי

הקבלה צריך להמתין שבעה ימים, גם הוא היה פוסק כן. אלא שבימי הרמב"ם לא נתגלו תעלומות חכמה. ע"כ. ובספר מגיד מישרים (על שיר השירים) כתב, שהמגיד אמר לו למרן הבית יוסף, שעל פי הקבלה אין לברך על הלבנה אלא לאחר שיעברו עליה שבעה ימים וכו'. ע"ש. וכן כתב הגאון המקובל רבי שלום שרעבי, בסידור הרש"ש, שאין לקדש הלבנה אלא עד שיעברו עליה שבעה ימים שלמים מהמולד. וכן כתב הגאון רבי זלמן בעל התניא בסידורו. (והובאו דבריהם בכף החיים סי' תכו ס"ק סא).

והן אמת שרבים וכן שלמים מגאוני אשכנז חולקים על פסק מרן השלחן ערוך, וסוברים שיש לקדש הלבנה מיד לאחר שלשה ימים, וכמ"ש הלבוש, והב"ח, והט"ז, והמג"א, והפר"ח. וכן כתב בספר מאורי אור (באר שבע, דף קיח ע"א), שפסק מרן הש"ע בזה תמוה מאד, שהוא נגד הש"ס והפוסקים. ואף הקנה שהיה מקובל גדול כתב שמצוה מן המובחר לקדשה מראש חודש. ורבינו הבית יוסף העתיק דברי מהר"י גיקטיליא והתעלם מכל הנ"ל. גם בשו"ת שמלת בנימין (דף קעו ע"ב) כתב, שהעיקר להלכה כדברי המג"א והפר"ח לקדש אחר ג' ימים, אלא אם כן סמוך למוצאי שבת והוא בימי הקיץ יש נוהגים להמתין עד מוצאי שבת, וכן פסק בערוך השלחן (או"ח סי' תכו ס"ק יג), ושכן המנהג. ובספר ישועות יעקב (סי' תכו סק"ו) סיים: ומנהגי בימות החורף ובפרט בחודש כסלו שמצויים עננים הרבה, לקדש הלבנה מיד לאחר שלשה ימים, ואפילו בימות החול, ולא להמתין למוצאי שבת, אבל בשאר חודשים ובפרט בימי הקיץ, אין אני מקדש הלבנה אלא עד שבעה ימים. וכן נראה לי נכון לדינא. ע"כ. וכיוצא בזה כתב בשו"ת חתם סופר (חאו"ח סי' קב), שכן נוהגים לדקדק היכא דאפשר, שלא לקדש אלא לאחר שבעה ימים. ע"ש. ובספר שער הכולל (פרק לג סי' ב) כתב, שאע"פ שמרן הבית יוסף פסק בשם בעל שערי אורה שעל פי הקבלה לא יקדש הלבנה אלא עד לאחר ז' ימים, וכן פסק במשנת חסידים, מכל מקום למעשה ראינו שהאדמו"ר בעל צמח צדק לא היה מקפיד בימי החורף להמתין עד אחר ז' ימים, ונראה הטעם מפני שאין לזה הכרח מקבלת האר"י ז"ל, ולא מן הגמרא, רק שכן קבלו איש מפי איש וכו' ומאחר שאין לזה הכרח מפורש מהזוהר והאר"י ז"ל, הגם שמן הראוי לנהוג כדברי השערי אורה, ומשנת חסידים, ופסק השלחן ערוך, מכל מקום במדינתינו בימות החורף שמצויים עננים הרבה, וקרוב שתעבור עונתה ולא יראנה, אין להמתין עד לאחר ז' ימים. ע"כ. ובספר שלמי צבור (דף רלב ע"ג), אחר שהביא דברי הב"ח והפר"ח שהש"ס חולק על הקבלה בזה, סיים: שלפי מ"ש הרדב"ז בתשובה ח"ד (סי' פ): ויש בידי כלל גדול שבכל דבר שנכתב בגמרא או הפוסקים, היפך ממ"ש בספרי הקבלה, אני מורה בו (כד' הפוסקים) ולא אחוש למ"ש המקובלים, ומכל מקום לעצמי אם הוא חומרא אני נוהג אותו, ואם קולא לא אחוש לו. ע"ש. לפיכך גם כאן ראוי לנהוג לחומרא כדברי מהר"י גיקטיליא וסיעתו, אבל אין להכריח לנהוג כן למי שאינו רוצה לנהוג כדבריהם, כיון שהתלמוד שלנו חולק על דברי המקובלים בזה. עכת"ד השלמי צבור. ובספר באר יעקב (דף יד ע"ב) כתב ליישב פסק מרן הש"ע, שפסק שלא כהש"ס והפוסקים, על פי מ"ש הרא"ש בפ"ק דפסחים (ז): שצריך להשמיע חידוש בברכותיו. ע"כ, וה"נ ראוי לברך אחר שבעה להורות שהלכה כדברי נהרדעי, וגם טעם נוסף, יש כאן שהואיל ויש טעם לזה על פי הקבלה לברך רק לאחר שבעה ימים, א"כ ה"נ הוי תרתי, טעם המקובלים וחידוש בברכותיו. ע"ש.

וכתב ביחוה דעת (שם) מכל מקום אנו נוהגים להקפיד בדרך כלל שלא לקדש הלבנה אלא לאחר שבעה ימים שלמים, וכדברי המקובלים ומרן השלחן ערוך, וכן הכריע מרן החיד"א בספר עבודת הקודש (מורה באצבע אות קפב). (וכן העירו במוסגר בפרי חדש סי' תכו שמנהג

העולם כדברי מרן המחבר). וכן פסק הגאון החסיד רבי אליהו מני בספר זכרונות אליהו (עמוד פט). והגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת ויקרא אות כג). והרה"ג רבי יעקב סופר בכף החיים (סי' תכו ס"ק סא). והרה"ג רבי כלפון משה הכהן בשו"ת שואל ונשאל (חלק ג סימן מז - מח, וחלק ד' סי' יב - יג). ע"ש. אלא שאם חסרות קצת שעות במוצאי שבת להשלמת שבעה ימים שלמים מעת לעת, יש לצרף מ"ש בשיורי כנסת הגדולה (סי' תכו), שאע"פ שמלשון המהר"י גיקטיליא שבבית יוסף מוכח שצריך שיעברו שבעה ימים שלמים, מכל מקום אם ליל מוצאי שבת הוא ליל שביעי לחידושה, מברכים עליה. (והביאו להלכה מהר"י אלגאזי בספר שלמי צבור דף רלב ע"ב). וכן כתב האליה רבה (סי' תכו ס"ק יד). גם הישועות יעקב (סי' תכו סק"ז) כתב, שעל פי פירוש הרמ"ע מפאנו בדברי הגמרא, נראה שכשם שלמ"ד עד ט"ז היינו ולא עד בכלל, כן מה שאמרו שלא יברך עד שבעה להתחלת זמנה, היינו ולא עד בכלל, שבליל שביעי כבר מותר לקדשה לכל הדעות, אפילו לסברת המחמירים. ע"כ. וכן כתב המאורי אור עוד למועד (דף קעא ע"ב). ע"ש. אמנם בשו"ת בית דוד (חאו"ח סי' קלב) השיג על הכנסת הגדולה הנ"ל, והביא תשובת מהר"י גיקטיליא (במלואה) בזה"ל: מה שנהגו בקצת מקומות לברך על הלבנה אחר שיעברו עליה ג' ימים או יותר קודם שיעברו עליה שבעה ימים, הנה בודאי שטועים הם, והפסקנים שהורו להם כן, הלכו חשך ולא אור, שאין מברכים אלא עד שיעברו עליה שבעה ימים שלמים ועד בכלל, ובליל שמיני מברכים וכו'. ע"ש. וכן מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תכו סק"ד) הביא דברי הרמ"ע שבליל שביעי ראוי לברך עליה גם לפי הקבלה, וכתב עליו, ואינו נראה כי מבואר בהדיא בתשובת מהר"י גיקטיליא שאינו מברך אלא עד מלאת שבעה ימים שלמים. (וכ"כ בספרו מורה באצבע אות קפב, הנ"ל). וכן כתב בסידור הרש"ש שצ"ל שבעה ימים שלמים. וכן כתב הגאון מהר"א מני הנ"ל.

מכל מקום סיים ביחוה דעת (שם) כיון שמעיקר דין הש"ס והפוסקים יכולים לברך מיד לאחר שלשה ימים, אין להחמיר כל כך בזה, וכן פסק הרה"ג מהר"א אלקלעי בספר זכור לאברהם ח"א (דף יא ע"ב), שעכ"פ בימות החורף אין להקפיד כל כך להצריך מעת לעת, ולכן אין לעכב ברכת הלבנה במוצאי שבת בעבור קצת שעות מהשלמת שבעה ימים מעת לעת. ע"כ. (אלא שלא ראה דברי הבית דוד והברכי יוסף הנ"ל). וכן כתב הרה"ג ר' אהרן בן שמעון אב"ד מצרים, בספר נהר מצרים (הלכות ראש חודש סעיף ד), שבאופן כזה שחסרות קצת שעות, להשלים שבעה ימים מעת לעת מהמולד, יש לקדש הלבנה במוצאי שבת, כדי לזכות הרבים הטרודים במלאכתם בכל ששת ימי המעשה, וגם כדי שיברך עליה במוצאי שבת כשהוא מבושם, (כמבואר במסכת סופרים פרק כ, ובשלחן ערוך או"ח סי' תכו ס"ב). וברוב עם הדרת מלך. ולכן אין להתחשב במה שיחסרו שעות מספר להשלמת שבעת ימים מעת לעת, כי הריוח גדול כפל כפלים מחסרון אותן שעות. ע"כ. וכן ראוי להורות בפרט בימי החורף ובעונת הגשמים. וגדולה מזו כתב הרמ"ע מפאנו באלפסי זוטא (ספ"ד דברכות) בזה"ל: ובימות הגשמים המקדים לברך מיום שלישי לא הפסיד. ע"ש. [ובמדינות שעננים מצויים מאד בימי החורף, ויש לחוש שאם ימתינו להשלמת שבעה ימים מהמולד, יפסידו ברכת הלבנה מכל וכל, יש להורות להם שיברכו ברכת הלבנה מיד לאחר שלשה ימים, כדברי התלמוד והפוסקים, ראשונים ואחרונים] כל זה כתב ביחוה דעת (שם).

והנה נתבאר בטעם הדברים, שכיון שרוב הראשונים ס"ל שאפשר לברך מיד לאחר שלשה ימים, ויש מפרשים (הכנה"ג, רמ"ע אלפסי, שלמי ציבור, ישועות יעקב, אליה רבה ומאורי אור) שלמ"ד שצריך להמתין שבעה ימים א"צ להמתין מעת לעת, אף שיש חולקים וס"ל שצריך להמתין שבעה ימים מעת לעת, בימות החורף כשמתפללים ערבית בציבור אף בימות החול

אין צריך להמתין כי הריוח גדול כפל כפלים מחסרון השעות, ומכל שכן אם חל ליל שביעי בחורף במוצאי שבת, וכל זה כדי לזכות את הרבים המצויים ולא להפסידם הברכה שמא אח"כ לא ימצאו לברך מחמת העננים, רק אם בנקל אותו ציבור נשאר לשיעור ולא מתפזר אחר ערבית וכיו"ב, ויכול להמתין לזמן שיעבור שבעה ימים מעת לעת, מהיות טוב לחוש לפוסקים שס"ל שצריך להמתין (הר"י גיקטיליא הרש"ש החיד"א בית דוד ומהר"א מאני).

סימן ז

(שולחן ערוך יורה דעה רס"ה)

שאלה:

נשאלתי האם ראוי לקרא לבנו שנולד בשעה טובה ומוצלחת בשני שמות כגון יונתן דוד.

תשובה:

יש שהקפידו לקרא רק בשם אחד, ומנהג רוב העולם שלא להקפיד בקריאת שני שמות כשיודע שישתמשו בשני השמות, וכן נהגו לקרא שם אחד על שם צדיק אחד ובשם השני על צדיק אחר, ויכול לכוון להזכיר בזה גם את קרוביו שנקראו בשם זה, ויש שנהגו שלא לקרא בשני שמות של צדיקים שונים שנחשב כשם חדש, ובפרט אם ידוע שלא היו בשלום בעוה"ז, ונהרא נהרא ופשטיה.

קריאת ההורים בשם

כתב רבנו האר"י ז"ל שכל השמות שבעולם אינם מקרה כמו שחושבים הבריות שאביו קורא לו כן במקרה בלא שום טעם אלא הכל בהסכמה מאיתו יתברך שגלוי לפניו מה ענין האיש הזה ופעולתו כן מזדמן בפה אביו לקוראו בשם שהשם ממש יורה על ענין ופעולה שבאותו אדם, אם הוא מצד הטוב או מצד הרע ובאיזה אופן יהיה הטוב שבו ובאיזה ענין יהיה הרע שבו, הכל יורה עליו שמו והכל מרומז בשמו, ולא רק השם עצמו אלא אפילו מספר אותיות שמו וכל אות ואות ונקודה שבשמו הכל מורה על פעולתו וענייניו אשר באותו איש, באופן שאין שום דבר קטן או גדול שבכל איש ואיש שלא יורה עליו שמו, ואפילו שתמצא לפעמים אדם רשע עם שם טוב עכ"ז שמו מורה שיש בו ניצוץ טוב, ולפיכך ראשונים שהיו יודעים סוד זה היו בודקים בשמות כמו שמצינו בכמה מקומות בגמרא והובא בספר ברית אבות (סי' ח אות מ"ז) בשם עמודי שמים.

וכתב רבינו האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמה כג) דמה שקוראים ההורים שם לילד אינו באקראי כי הקב"ה משים בפיו השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא, כמו שאמר הכתוב אשר שם שמות בארץ והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד כנודע, ולכן ארז"ל שמא גרים וזהו גם טעמם של ר"י בן קרחה ור"מ דהוו בדקי בשמא.

וכתב בספר זכר דוד (מ"א פרק פ' דף כב ע"ב) שלא נכון הדבר שעושים לקרוא שם לתינוק על דעת הסנדק או קרוב אחר שהאב נותן להם רשות להשים השם שהם חפצים והאב פורש מלקרוא שם דהא הקב"ה מזמינו בפיו של אבי הבן לקרוא השם הראוי, וא"כ כשאדם אחר קורא השם אין בו סיעתא דשמיא והוי שם באקראי ולא בהכנה הראויה לנשמתו וכ"כ בס' זיו השמות (פ"א הערה 3) בשם אחד האדמורי"ם זי"ע שנשאל מחסיד אחד עצה

ותושיה כיצד לקרוא שם לבן שנולד לו ואמר לו האדמו"ר שמקובל אצלו בכגון דא שאינו מתערב בענינים אלו והוא מובן ע"פ מש"כ בכתבי האריז"ל שכאשר נולד האדם קוראים לו אביו ואמו שם והוא שמו למעלה ומשמע שאדם אחר אינו יכול לכוין לשמו האמיתי ע"ש.

והנה השאלה נשאלת אם הקב"ה משים השם בפי האב והאם א"כ מה הענין שיבדוק האדם בשם טוב לקרוא לבניו ולבנותיו כפי שמובא במדרש תנחומא וגם אין שום ענין להתייעץ עם חכם איזה שם לקרוא, וי"ל דאין זה סותר דכמו שמוטל על כל אדם להשתדל עבור פרנסתו אע"פ שנגזר עליו לפני שבא לעולם אם יהיה עשיר או עני, וא"כ מה יעזור השתדלותו לענין הפרנסה עכ"ז מוטל על האדם ענין ההשתדלות שישתדל עבור פרנסתו, וזהו רצונו יתברך כן גם לענין קריאת השם, אע"פ שהשי"ת מזמין השם בלבם של ההורים, עכ"ז מוטל על האדם ההשתדלות למצוא לבניו ולבנותיו שם טוב, וכך הוא רצונו יתברך ואז גם מקבל הסייעתא דשמיא למצוא לו השם המתאים לנשמת בנו, וכש"כ לעיל בשם הרב זכר דוד, ולכן יש להתפלל לפני קריאת השם שיזכה אותו השי"ת לבחור לבנו או לבתו שם טוב שיתאים להם כל הימים, ויש שסדרו גם תפילה מיוחדת שטוב לאומרה לפני קריאת השם (והובא כ"ז בספר ויקרא שמו בישראל במבוא ענף ה').

קריאת שני שמות

וכשקורא שני שמות לבנו או לבתו יש להקפיד לכתחילה להשתמש בשניהם ואין לקרוא באחד מהם משום שעי"ז שמקצר את השפע שמגיע לאותו האדם משני שמותיו, ועוד שאם לא יקראו שני השמות אלא רק באחד מהם, ברוב הימים ישתכח וישתקע השם השני שלא קורא בו, וזה יכול לגרום בעיות לענין שם גיטין דשמו שנשתקע אינו שמו יותר. ולכן ישתדלו תמיד לקרוא לו בשני שמותיו כששני שמותיו הם שמות עיקר, משום שאם עולה לתורה בשם אחד ובשטרות חותם בשני שמות או להיפך הוא נכנס לספק לענין שמות גיטין. וכן כתב בספר ויקרא שמו בישראל (עמוד פב) בשם הגרב"צ מוצפי שליט"א בספרו מבשרת ציון (עמוד שכו) ודבריו מיוסדים ע"פ דברי ג"ע רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו בן יהוידע עמ"ס תענית כה דיש לקרוא השם בשלימות מחמת כוח השפע הטמון באותיות ואם יקצר או יחסיר אות אחת משמו מחסיר לו מהשפע שמגיע לאדם מאותה האות, ולכן המקובלים מאוד נזהרים בזה ובפרט שיש ראיות מהזוהר הקדוש שיש לקרוא השם בשלימות, וכן שמע ממו"א המקובל האלוקי צי"ע רבי סלמן מוצפי זיע"א שקיצור או חיסור אחד משמותיו שאדם נקרא בהם גורם לאדם נזק, וכן אומרים בשם מו"ר הגרב"צ אבא שאול זצוק"ל, ולכן מטעם זה היה מורה לקרוא בשם אחד, וכמו שכתב הרב כתר שם טוב (ח"ב עמ' סח) בשם תלמידו הרה"ג רבי דוד שירין שליט"א ששאל אם לקרוא לבתו בשני שמות או בשם אחד ומרן זצ"ל ענה לו שאין צורך לקרוא לה בשני שמות ומספיק שם אחד סתם ולא פירש עכת"ד, וכ"ז נראה מחשש שאולי לא יקראו לה בשני השמות, ודבר זה יגרום לה נזק ח"ו ולכן כתבו פוסקי דורינו שליט"א שכל אלו שיש להם שני שמות ויותר, וקשה לקרוא להם בשני השמות לכל הפחות יקראו להם בשני שמותם פעם אחת ביום כדי לבטל הקביעות לשם המקוצר ויש שכתבו שכשעולה לתורה יברכו אותו בשני שמותיו.

עוד כתב שם (עמוד פד) שיש אומרים שאין לצרף שני שמות משני בני אדם ולתת אותם לילד אחד, וכן כתב בספר ברית אבות (סי' ח אות לט) ששמע מפי אביו ששמע מפי מהר"א מסטערעטין שאין לצרף שני שמות יחד ולא באר טעמו, ויתכן לומר שטעמו כדעת הגאון

החזו"א שהו"ד בס' פאר הדור (ח"ד עמ' ר) ששני שמות על שם שני בני אדם שונים הוא שם חדש לגמרי, והיינו שאין בו שום תועלת לנפטרים ולא מקיים בזה שום מצות כיבוד אב ואם וכו', וכן אינו מקבל השפע שמקבל מי שקורא בניו על שם שמות צדיקים משום ששני שמות מצורפים ביחד הוא שם חדש ואינו שם של אף לא אחד מן הצדיקים לא זה ולא זה, דכל השפע והקדושה הוא רק כשנקרא ע"ש אחד בלבד, וכ"כ בשו"ת מחנה חיים (חאהע"ז סי' מג) וכ"ה דעתו של ראש הישיבה הגאון רבנו אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל כשמוסיפים שם לילד משנים לו את מהות השם והוא שם חדש לגמרי, הו"ד בקונטרס שמא גרים (עמוד ריא) ועי"ע שו"ת יבי"א (ח"ה חיו"ד סי' רא - ב) מש"כ בזה, ועי"ע מש"כ בשו"ת בצל החכמה (ח"א סי' לד) ושו"ת באר משה (ח"א סי' סב) לענין קריאת שני שמות אחד אחר אביו והשני אחר חמיו יעו"ש.

אולם יש שלא הקפידו לקרא בשני שמות, כן כתב בספר עיקרי הד"ט (יו"ד סי' כו אות ז') הביאו הבן איש חי פ' שופטים (ש"ש סעי' כ"ז) יעו"ש, ויקדים שם אביו לשם חמיו, וכ"כ בשו"ת שדה הארץ (ח"ג סי' כב) וכ"ה בס' זכר דוד (מאמר א פרק פד) יעו"ש וכ"ה מנהג רוב העולם, ויש שכתבו שאם קורא לבנו הנולד שני שמות הוא מסוגל לקיום הבנים ולאריכות ימים [כ"כ בס' טהרת המים (מע' ב' אות יב) ובשו"ת שדה הארץ (ח"ג חיו"ד סי' כב) ובספר ברית אבות ליפשיץ (סי' אות כד) ס' סגולות ישראל (מערכת אות כ"ב) וכן בס' עיקרי הד"ט (סימן כו-ז) בשם הגר"א], וכתב הרב זכר דוד (מאמר א פרק סו) שריבוי השמות שיקרא בהם האב לבנו מורה על ריבוי כוחות נפשיים ומועיל לחיים ארוכים יותר מהנקרא בשם אחד, ועי"ע בזה בס' כתר שם טוב (ח"ב עמ' ק אות י"ז במקורות) ולכן מוסיפים לחולה שם נוסף שיקבל תוספת חיות ויתרפא ע"י שם זה.

קריאת שני שמות שהיו במחלוקת

וכן יש אומרים שאין לקרוא לילד בשני שמות אחר שני בני אדם שהיו במחלוקת בחייהם כמו שאול ודוד אפילו ששניהם היו צדיקים, וכן כתב בס' ברית אבות ליפשיץ (סי' ח - לט) משום שזה לא יעלה לרצון אחד מהם דכל אחד מהם לא מעוניין ולא רוצה בשום פנים ואופן ששמו יהיה בצוותא עם האחר. אולם יש שלא הקפידו בזה, וכן כתב בס' כתר שם טוב (ח"ב עמ' צח) וס' קוראי שמו (עמ' 151) בשם הגר"מ אליהו זצוק"ל והגר"א נבנצל שליט"א שאין שום קפידא מלקרוא בשם שאול דוד או להיפך, דאע"פ שלפי מרן החזו"א הוא שם חדש כש"כ לעיל, עכ"פ כיון ששני שמות האלו מוזכרים ביחד בחדא מחתא זה כן מפריע להם, כיון שסוף סוף נקראו על שמם ולקחו את שמותיהם וחיברו אותם ביחד דזה לא ניחא להם שיהיו ביחד בשום פנים ואופן, עם כל זה יש לומר שאין שום חשש ומניעה מלקרוא על שם שאול המלך ודוד המלך כיון שכל המחלוקת שלהם היתה כאן בעולם הזה, אבל למעלה בעולם הבא הם נעשו אוהבים זה לזה, כמו שמובא במדרשי חז"ל שהו"ד בס' כתר שם טוב (ח"ב עמ' צח), אמנם במקום שאנו יודעים בבירור שלא נעשו אוהבים זה לזה פשוט הוא שאין לקרוא בשמם, וכן במקום שאנו יודעים ששני שמות אלו לא יסתדרו ביניהם, כמו שיש ענין שאין הצדיק רוצה שיקברו אותו אצל רשע וזה מפריע מאוד לצדיק, כך גם לענין השם אם ידוע ששם אחד הוא שם של צדיק והשם השני הוא שם של אדם רשע אין לצרף שני שמות אלו ביחד, דלא ניחא ליה לצדיק להיות בצוותא אחת עם הרשע וזה מפריע לו מאוד.

קריאת שם יונתן או יהונתן

ובענין קריאת השם יונתן או יהונתן בתשובות ופסקי מהרי"ט החדשות בשמות גיטין (עמוד רטז) כתב יש קוראים כך יונתן ויש

קוראים יהונתן, ובתנאים מצינו יונתן בן עוזיאל ויונתן בן עמרם, ולכן בגט יש לכתוב מן הספק יונתן אם לא שידעו שחתם שמו יהונתן או עלה לקרא בתורה, שבזה תלוי הדבר בכל ספקות השמות שאין לנו אלא שם שהוא מחזיק לעצמו, אבל נראה שאם קצת קוראים לו יונתן וקצת קוראים לו יהונתן יש לחוש, שאלמלא לא קראוהו בשעת המילה או בס"ת לא היו העם קוראים לו מדעתם בתוספת ה"א, וכן בשם יהוסף שדרך הבריות לקצר ולא להוסיף וראוי לכתוב ב' גיטין.

ובמה שכידוע יונתן נהרג במלחמה, ראיתי בספר ויקרא שמו בישראל (עמוד שסו) שכתב דמצינו שלא מתו שאול ויואב מיתה רגילה ובכל זאת לא חשו לזה, ונהגו העולם לקרוא על שמם, וי"ל דבאמת ביואב אבנר עמשא עשהאל יונתן וגם שאול המלך מיתתם היה בגדר ריע מזליה, עכ"ז העולם דשו ולא השגיחו בזה, ולא הקפידו בזה, ורק בשם עלי אחימלך ישעיהו גדליהו עקיבא באלו השמות הקפידו ועל כגון דא נאמר מאן דקפיד קפדינן בהדיה, אבל שמות שאול אבנר יהונתן אמנון אבשלום יואב עשהאל, היו בגדר שמות שלא הקפידו עליהם וממילא לא קפדינן על מי שנקרא על שמם ושומר פתאים ה'.

והוסיף יסוד נפלא בענינים עמוקים אלו, דכל היכא שנהרג ע"י אחר ומיתתו היתה כפרתו בכה"ג אמרינן דהמיתה לא הוי בגדר ריע מזליה, דמצד מזלם היו צריכים למות מיתה טבעית, ולכן אותם אלו שנהרגו והיו מחוייבים מיתה הגיעו לתיקונם השלם, ובזכות תיקון זה נכנסו קדושים וטהורים לעולם הנצחי, ואינם בגדר ריע מזליה, ומשום הכי לא נזהרו מלקרוא בשם אמנון אבשלום שאול יונתן עשהאל אבנר יואב, לא כן בקללת בית עלי דשם לא הגיעו עלי ואחימלך לתיקונם השלם, ושם נתקללו קללת עולם מש"ה הוי בגדר ריע מזליה, ולא נקראים בשמם, אמנם ישעיה גדליה עקיבא כל אלו היו קדושי עליון והם לא היו צריכים שום תיקון כדי להגיע לתיקונם השלם, ועכ"ז לא נקראים על שמם משום דמה שמתו ונהרגו היה בגדר ריע מזליה דמיתתם המשונה היה משום דריע מזליה בלבד, ולא משום שהיו מחויבים מיתה משונה או מיתה בידי אדם כדי לכפר על מעשיהם משום הכי נזהרים העולם וחוששים מלקרוא בשמם, ורק דרך שינוי וכדו', וכן דעתו של הגאון הגדול רבנו חיים קנייבסקי שליט"א שאין שום קפידא מלקרוא שם אבנר, ולכן אין לחוש לקרא בשם יונתן או יהונתן.

שם שיש בו אות וא"ו

ויש להוסיף ששמות שיש בהם האות וא"ו מסוגלים למידת הותרנות ולשמחה והוא סימן לחיים, וכן כתב בספר נפש החיים (פלאגי) מערכת וא"ו אות ב' ואות ה' יעו"ש והובא בספר ויקרא שמו בישראל (עמוד קמט).

לקרוא על שם הצדיקים שנקראו בשם זה ולכוון גם על הקרובים

וכן אפשר לקרות שם אחד כמו אחד משמות האבות הקדושים אברהם יצחק יעקב וכדו' ולכוין על כל צדיקי הדורות שנקראו בשם זה, ומכוין שרוצה שהרך הנולד יזכה לכל אותן השפעות קדושות שזכו כל צדיקי הדורות שנקראו בשם זה, וכ"ז בנוסף להשפעות שמקבל מעיקר שורש בעל השם הראשון, בכגון זה שנקרא בשם אברהם לא רק שמקבל את כל ההשפעות של צדיקי הדורות שנקראו בשם זה, אלא מקבל גם את ההשפעה השורשית והמקורית של בעל השם הראשון שהוא אברהם אבינו ע"ה ומידותיו נוטים לאך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתי בבית ה' לאורך ימים, וכן כתב בספר ויקרא שמו בישראל (עמוד ס) שכן שמע מפ"ק של הגה"צ האדמו"ר המלוב"ן בנש"ק רבי דוד חי אבוחצירא שליט"א מנהריה יסוד זה לענין שם אליהו אע"פ שישנם הרבה אליהו לאלפים ורבבות

שהיו צדיקים וחסידים ואע"פ שמכוין לקרות על שמותם ורוצה לקבל השפע הברכה שזכו כל אלו או ע"ש הוריו ובני משפחתו עכ"ז כל שם בתר מעיקרא אזלינן, והיינו בתר אליהו הנביא אזלינן ומקבל כל השפע לעבודת ה' יתברך שקיבל אליהו הנביא.

שלא לערבב שם קודש ושם חול בשם אחד

וכן אין לערבב שם קודש ושם חול בשם אחד שקורא וכל שכן בשני שמותיו, והיינו כשרוצה לקרוא שם אחר סבו שהוא היה אדם רגיל, ולהוסיף כוונה באותו שם נוסף שיהיה גם אחר אדמו"ר מסויים כגון שלסבו קוראים יחיאל דוב וכשקרא דוב כיון על שם אדמו"ר פלוני שנקרא רבי דוב, וכל זה משום שאין מערבין כוונת קודש בחול ביחד באותו השם וכ"ש בשני שמות, וכן כתב בספר ויקרא שמו בישראל (עמוד פט) בשם ספר זיו השמות (פרק יא סעיף י), אמנם נראה פשוט שאם מחליט לקרוא על שם שני צדיקים מהדורות הקודמים ומכוון שיהיה זכרון בזה גם על שם קרובו אין חשש כלל כדלעיל.

שמות מהתנ"ך

ואתאן לסיפא כיום יש מחפשים לקרוא לילדיהם בשמות חדשים עד שכבר חיברו ע"ז ספר שלם, ובודאי שיש להקפיד לכתחילה לקרוא שם לילדיהם שמות משמות התנ"ך, ושמות שיש להם שורש טוב ומשמעות טובה והגאון הגדול רבנו חיים קנייבסקי שליט"א מאוד מקפיד שלא לקרוא שמות חדשים ומודרניים, ויתכן לומר טעמו בזה עפימש"כ האריז"ל שמזמן בית שני אין נשמות חדשות אלא כולם גלגולים, וכיון שהשם הוא שם של הנשמה ממילא כל השמות צריכים להיות כמו השמות הישנים משנים קדמוניות, ועוי"ל שמקורו הוא מבראשית רבה (פרשה לז סימן ז') רשב"ג אומר הראשונים על ידי שהיו משתמשין ברוח הקודש היו מוציאין לשם המאורע כמו ראובן כי ראה ה' בעניי, וכן כולם אבל אנו שאין אנו משתמשין ברוח הקודש אנו מוציאים לשם אבותינו עכ"ל, והיינו שרק מי שמשתמש ברוח הקודש כמו הראשונים האבות והאמהות והשבטים יכול להמציא שמות חדשים עפ"י המאורע, אבל אנו צריכים לקרוא בשמות הישנים כשמות אבותינו כפי שיראה המעיין בספר עצמו דכידוע שם האדם קשור קשר ישיר לנשמתו, אולם יש מקרים יוצאי דופן שקוראים שמות חדשים ע"ש המאורע כגון נסיה לבת שהיו לה או לאמה ניסים בשעת לידתה וכדו', וכמש"כ הפלא יועץ (ערך שם טוב) שעי"ז יזכור חסדי ה' יתברך מ"מ בלא סיבה אין להמציא שם חדש מהבטן בלא טעם ובלא ריח ובלא שום תוכן רוחני, ובודאי שיש להמנע מזה ולכתחילה במקום שאין שום סיבה בודאי שיש לאדם למצוא לבניו ולבנותיו שמות של צדיקים וקדושים, שמלבד השם שיש בו משמעות טובה וגם שזה שנקרא אחר הצדיק וכדו' משפיע הדבר על נשמתו של הילד, ובזכות זה שעם ישראל לא שינו שמותם זכו לגאולת מצרים כמו כן גם אנו בעזה"י נזכה בזכות זה שנקרא בשמות הצדיקים לגאולה הקרובה והשלימה במהרה בימינו אכי"ר.

מפתחות

סימן ב'

בענין ברכת שהחיינו על טלית קטן חדשה ששמח בה, העלה כשהטלית קטן החדשה עשויה מצמר ושמח בה המברך עליה ברכת שהחיינו יש לו על מה לסמוך, וכדעת הטור ושו"ע (או"ח ס' כב ס"א) שהברכה היא משום שהוא ככלי חדש וכבגד חדש, ולא כדעת הרמב"ם (פי"א מברכות ה"ט) שהוא משום המצוה, וכ"פ הבא"ח (ש"א ה"ז) ובשו"ת הר צבי (או"ח א, כא) ועוד כשהבגד מדבר חשוב ושמח בו מברך עליו שהחיינו, ובילקוט יוסף (או"ח כב, ב) כתב שהמנהג שלא לברך על טלית קטן.

סימן ג'

בענין חיוב השלמת מנין תפילת שחרית בהנץ החמה שרגיל להתפלל בו, בזמן שהזריחה מתאחרת ויש צורך למהר לשלוח ילדיו ללימודים וכן להגיע למקום העבודה, העלה למסקנה על פי הגמרא בברכות ו: והריב"ש (סי' תקיח) שכל שרגיל להתפלל במנין זה ויש סיכוי גדול שלא יהיו עשרה בלעדיו, ויצטרך חלקם להתפלל בלא מנין מחמת כן, והביא מחלוקת האחרונים כשיש בתי כנסת נוספים בעיר, והעלה שאם לא יתארגנו מקודם להתפלל במנין אחר, אין לו לבטל רגילותו מחמת שצריך להגיע לעבודתו או מחמת מקום עבודת אשתו וכ"כ הגאון הנצ"יב בספרו מרומי שדה, וצריך לסדר כל מה שאפשר לפני [כגון אוכל לילדים יכין מהערב, ויניח במקרר וכיו"ב, וידאג להעיר ילדיו לפני שיוצא לתפילה שיספיקו להתארגן] כדי שמיד שיגיע אחר תפילת שחרית יוכל לקחת ילדיו ללימודים בלא להתעכב, [אלא אם כן דואג שמשהו אחר יגיע בודאות במקומו] ושלום על ישראל.

סימן ד'

בענין פגישה עם מי שאינו שומר תורה ומצות ביום תענית האם מותר להגיש לו כיבוד, העלה שאף שאין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול כמבואר בע"ז (ו:) כיון שיכול להשיג האוכל במקום אחר, מ"מ יש בזה איסור דרבנן משום מסייע לדבר עבירה כמבואר בראשונים, אמנם במקום שיש לחוש שבמניעת כיבודו יבוז לבני תורה ותגרם בזה שנאה לשומרי תו"מ, יש להקל להגיש לפניו דמכשילו באיסור גדול יותר כמש"כ מנחת שלמה (עמוד קפ"ט), ובפרט שאין באוכל עצמו חפצא של איסור, ויש ספק אם יפגע באיסור וכן כתב בתורת המועדים בין המצרים (ס' א סק"ט).

סימן ה'

בענין האם יכול לנגב במגבונים לחים למים אחרונים כשאין לו מים, העלה שרשאי לנגב במגבונים לחים במקום מים אחרונים כשאין לו מים, משום דעיקר החיוב כמבואר בגמ' חולין (קה:) הוא משום מלח סדומית, ולשאר הטעמים [להרא"ש

משום תוספת קדושה ולהזהר הקדוש (תרומה קנד:) משום חלק הסטרא אחרא] אפשר שמתקיימים במגבונים, בצירוף דעת רוב הראשונים שאין חיוב נטילת מים אחרונים בזמננו שלא מצוי מלח סדומית בינינו.

סימן ו'

בענין ברכת הלבנה האם רשאים לברך על הלבנה בימות החורף בתחילת ליל ח' אחר צאת הכוכבים כארבע שעות קודם שבעה ימים מעת לעת מהמולד, העלה שרשאים לברך בימות החורף אחר ערבית בתחילת ליל ח' אף שחסרים כמה שעות להשלמת ז' ימים מעת לעת מזמן המולד, מפני שלרוב הראשונים רשאי לברך אחר ג' ימים שניכרת הלבנה, וגם לשו"ע (ס' תכ"ו ס"ג) שכתב לברך אחר ז' ימים כתבו הפוסקים (הכנה"ג, רמ"ע אלפסי ועוד) שאין צריך להמתין מעת לעת, בימות החורף אזלינן להקל שהרווח יותר גדול מההפסד שמא יתפזרו הציבור ואח"כ יפסידו הברכה, ורק אם לא יתפזרו הציבור טוב להמתין לזמן שיעברו ז' ימים מעת לעת כדעת ר"י גיקטיליא הרש"ש והחיד"א.

סימן ז'

בענין קריאת שם לילד בשני שמות העלה שיש שהקפידו לקרא רק שם אחד וכן דעת הגרב"צ אבא שאול זצ"ל, ומנהג העולם שלא להקפיד בקריאת שני שמות כשיודע שישתמשו בשני השמות, וכן נהגו לקרא שם אחד על שם צדיק אחד ובשם השני על צדיק אחר, ודלא כהחזו"א (מעשה רב ח"ד) דהוי כשם חדש, ויכוון בזה על כל הצדיקים שחיו בשלום ונקראו בשמות אלו, ויכול לכוון בזה גם על קרוביו שנקראים באחד משמות אלו, ודן גם בשם יונתן שאין לחוש ממה שמת במלחמה כיון שהיו מחויבים מיתה לא הוי בגדר ריע מזליה, וכן יכול לקרא בשם יהונתן, שנקרא כך וכך, ובתנאים מצינו יונתן.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה
לאוהבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אַשִׂיחָה בְּחֻקֶּיךָ"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיך באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

א.י.ש. אשדוד 052-7627127

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה והלומדיה

לה"ד בנ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהדב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גדולי הדור שליט"א
והתקבלו כס"ד בהתלהבות רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ₪ << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית

מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

בנק מזרחי
סניף 426 מ.ח 371407
ע"ש יגדיל תורה

050.901.3000

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379